

BROZDA (28) sb f

-o- (5), -ó- (4) *Mącz* (5 : 4) (*Cn* o *pochylone*); a *jasne*.

sg N brózda (6). ◊ *G* brózdy (4). ◊ *A* brózdę (2). ◊ *L* brózdzie (1). ◊ *pl N* brózdy (2). ◊ *A* brózdy (6). ◊ *I* brózdami (1) *HistHel*, brózdy (1) *KlonFlis*. ◊ *L* brózdach (2). ◊ *du A (cum nm)* brózdzie (1) *HistHel Cv*. ◊ *I (cum nm)* brózdoma (2) *Mącz* 195c, 312d.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Podłużne wgłębienie w ziemi, wgłębienie między skibami roli powstałe przy oraniu; lira Mącz, Calep, Cn; sulcus Calep, Cn (17) : Częstym brozdy powtárzaním: Młody nawykł v ítháregu/ Słuchác oraczá fámege. BierEz Rv; RejWiz 56; Pharias. Nieyáki wáz ogonem íwym brozdę sóbie cziniáci/ w którą potym lázy. Mącz 297a; Porca in agro, Zagón miedzi dwiemá brozdomá. Mącz 312d, 195c [3 r.]; nie czyníže ich [grzqdek] owák kołpakiem názbyt wyfoko/ bo y wodá ínádnie z nich ípłynie/ y w głębokiey brozdzie nic nigdy nie będzie. RejZwierc 107v; Lireare – Brozdi czicz [lege: czynić] w skibi orac. Calep 608a; Sulcator – Ten ktori brozdi czini. Calep 1028b, 607b, 608a, 1028a [2 r.], 1028b.*

W przen (1) : A iáko rybá wodę głową porze/ Ták ízkutá rzekę íztabą rznie y orze. Y dzieli brozdy ná obiedwie ítronie/ Iák po zagonie. KlonFlis E4.

a. *Wypukły dział między zagonami, miedza; scamnum Mącz (1) : Scamnum item dicitur, Brózdá/ to yeft podniešiona ziemiá yákoby liéchá/ miedzy dwiemá zágonomá którey nie orzą. Mącz 370b.*

2. *Rów, którym spływa woda; colliciae, elix Mącz, Calep; sulcus Mącz (7) : Elices sulci aquarii, Brózdy miedzy rolámi. Mącz 182a, 59c, 428b; Nád to íešcže około/ ołtarzá onego/ Dwie brozdzye tež vczynił/ by wodá v niego Zořtawáá HistHel Cv, Cv; Colliciae – Brozda, rinna, row do ízciągnięcia wody. Calep 214b, 355b.*

3. *Podłużny ślad na ciele człowieka (4) :*

a. *Linia papilarna ręki (1) : íą niektorzy czo mieniá aby rzeczy przyšle mogły być poznawane po liniach, to íeft, brozdach niektorich na dłoni rękú GlabGad P.*

b. *Rowek w brodzie (1) : Zalię podbrodek tępy á miášzi dawa znać dobrego prořtego/ pobožnego/ á nawięcey gdy będzie weřzrod podbrodku iakoby brozda nieiaka dzieląc ij na dwoię GlabGad O7.*

c. *Rana (2) : ciało ich tágáć/ y po nim iáko brozdy czynić/ okrutnik rořkazał. SkarŻyw 63.*

W przen (1) :

Wyrażenie: peryfr. »krwawą brozdę napisać« = piętnować: Złodzieiá niedorořłká naprzod rozgá karzá: A wtory raz odchodzi z pryřkowáną twarzá. Czáfem tež krwawą brozdę przez plecy nápiřzá: A przeię íię źli ludzie złodzieyřtwá nie lířzá. KlonWor 37.

Synonimy: 2. row, rynna.